

PRZYKROŚĆ (109) *sb f*

o jasne.

sg *N* przykrość (17). ◇ *G* przykrości (11). ◇ *A* przykrość (19). ◇ *I* przykrością (7). ◇ *L* przykrości (1). ◇ *pl N* przykrości (3). ◇ *G* przykrości (13). ◇ *D* przykrościami (1). ◇ *A* przykrości (15). ◇ *I* przykrościami (1). ◇ *L* przykrościach (1). ◇ *G* sg *a. pl* przykrości (20).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

I. Odnosi się do subiektywnie odczuwanych wrażeń negatywnych (107) :

1. Niechęć, odraza, wstręt; fastidium *Mącz, Calep; abominatio Mącz; satietas, taedium Calep* (5) : *Mącz* 1c, 119b; *Taedium, Fastidium, satietas* – Przikrośc, omierznienie. *Calep* 1044b.

Zwrot: »przykrość mieć« = *abominari, fastidire Mącz* (2): *Abominor, Przikrość mam. Mącz* 1c, 119b.

Szereg: »brzydkość albo przykrość« (1): *Fastidio, Gardzę kim/ brzydkość albo przykrość mam/ Nie mam chuci. Mącz* 119b.

2. Uczucie niezadowolenia, rozgoryczenia, smutku, żalu wywołane przez negatywne bodźce; molestia *Mącz, Calep, Cn; fastidium Mącz, Calep; aegritudo Mącz, Cn; dividia Calep, Cn; amaritudo, tristitia PolAnt; moles, taedium Calep; afflictatio, anxietas, cordolium Cn* (27) : *Devorare molestiam paucorum dierum, Kilko dni przikrość wycierpieć. Mącz* 507d; *Dividia, Taedium, ex molestia* – Przikrość. *Calep* 336b; *Iakoż/ łkorom z twej drogi/ Boże wieczny/ Włzedł: radości nie zna łmył łerdeczny/ A iegli ktory dzień/ wdzięcznym łię ziałwił/ Ten mi naprzykrłze gorkości zółtawil. Więc/ gdym z łwych błędow przykrości dołwiadczył/ Profzę/ abył me głupłtwo/ przezyłrze raczył GrabowSet Tv.*

przykrość z czego (1): *Zmiłuy łie nád námi/ Pánie/ bo lud hárdy/ Obrocił doległóć/ ná nas włzelkiew wzgárdy. Iuż dułzá/ pod zbytkiem cięłżkości włtawa/ Ludziom obfítóći/ połmiechem łię słtawa/ A ci/ co przykroći/ z przypadkow nie znáią/ Pyłznymi wzgárdámi/ nas w teć [= na ółlep] wragáią. GrabowSet S2v.*

przykrość czyja [= kto odczuwa] (2): *Wierny ráunku/ ktory w wielkiew cenie Małz: wiernych cięłżkoć/ życzliwych przykroći GrabowSet Y2v. Cf »z przykroćią«.*

W przeciwstawieniu: »przykrości ... rozkosz« (1): *áni w thámtey łwoiey łprofney miłóći [młodzi ludzie] iná rołkołz czuią/ chyba tę ktorą ine nieme żwirzétá: á przykroćiam zálię przeciwo they rołkołzy/ miáry niemáłz GórnDworz L12v.*

W połączeniu szeregowym (1): *Włzeláka przykroć/ y popędliwoć/ y gniew/ y wołanie/ y złorzeczenie/ niech będzie odięte od was/ z włzeláką złośćią. BibRadz Eph 4/31.*

Fraza: »przykrość [komu] była« (1): *Nápirwéy drábi tzo go łtrzegli [nałmiewali się z Jezusa]/ bo cij [...] odzienijé iego wziáwłly/ na czworo ié rozdzielili/ ij kołtki onie miotali/ tzo łie komu dołtatz miało/ a to włlytko przykrołtz Iezułowi była. OpecŻyw 142.*

Zwroty: »przykrość (u)czynić, zada(wa)ć, wyrządzać« = *molestare HistAl, Calep; parere aegritudinem Mącz; molem afferre, molestia afficere Calep; esse alicui molestiae Cn* [szyk zmienny] (5:2:1): *Tedi Alexander poczał w łwym łercu myłlic powiedz mi náwłęłtze drzewo kto mię ma zábic. Drzewo odpowiedziało [...]. W ten czás rzekł do niego łtárzec ktory wiodł Alexandrá/ nie czyń więcey przykroći tym drzewam pyłánim przilżlych rzeczy HistAl L3; Ne tibi aegritudinem pater*

parerem parsi sedulo, Strzegłem tego pilnie ábych ci przikrości nie zádał. *Mqcz* 277c; abuti alicuius patientia, Cierpliwości czyyey źle vzywác/ to yeft/ co dáley to wietfzã przikrość wyrządzać/ nie mieć nań wzglądu. *Mqcz* 511a, 278b, 468d; Kto fyna fwego náuczã/ przykrość vczyni nieprzyiácielowi fwemu [*in zelum mittet inimicum*]/ á miedzy przyiácioly fwemi z niego fię rádowác będzie. *BudBib Eccli* 30/3; *Calep* 670a; Y byli niektorzy co fię gniewáli fámí w łobie [...]. Y fráłowáli fię ná nię [*niewiastę, która wylała olejek spikanardowy na głowę Jezusa*]. A IEfus rzekł: Daycie iey pokoy/ czemu iey przykrość czynicie [*Quid illi molesti estis*]? *WujNT Mar* 14/6.

[»przykrość zadawać« = *naprzykrzać się*: Był niekory fędziã w mieście niektorem/ [...] A wonymżeto mieście była téfz niekorã wdowa/ i przychádzãła do niego/ mowiac iemu Pomścišię mnie/ nad przeciwnikiem moięm/ A on niechciãł przes niekory czas/ Wízakże potem/ rzekł fám wfobie/ Acz się Boga nieboię i na człowieka nic niedbãm/ wízakże ífz mi ta wdowa przykrość zadawã [*Propter praebere mihi molestiam viduam hanc*]/ pomłzczę się íei/ bymi na ostatek przychodząc nieurãgãła. *MurzNT Luc* 18/5 (*Linde*).]

Wyrażenia przyimkowe: »bez, oprócz przykrości« (1:1): nemo potest hoc citra fastidium identidem audire, Nikt nie może bes/ [!] przikrości tego záwždy słuchãć. *Mqcz* 54c; Náklóń vchá twego vbogie^{mv} oprócz przykrości [*sine tristitia*]/ y rozmow fię znim przyiácielfkie w éichości. *BudBib Eccli* 4/8.

»na przykrość [komu]« (1): Potym gdy [Ie]zufa przed wiétnicę ku Pilatowi przywiedli/ proporce mu fie fklaniały/ czeftz iemu czynily/ ale fie żydowie o to gniewali mnimaiätz by rycerze íjm to na przykroftz działali. *OpecŻyw* [123]v.

»z przykrościã« = *aegre, dolenter, graviter, iniquo animo, moleste Calep* (6): Devorare orationem alicuius, S przikrościã kogo słuchãć mowiacęgo. *Mqcz* 507d; Oggannio, Occino, inculco, eadem ad fastidium usque repeto – Toz z przikrofcia powtarzam. *Calep* [727]b, 31b, 670a.

~ z przykrościã czyjã (1): *WujJud* a5 cf *Szereg*.

W połączeniu szeregowym (1): O nędzneż takich kochanie, Ano je gryzie Samnienie Zawždy z gniewem i z przykršociã, Z uciskiem, z wielkã żãłościã. *BierRozm* 7.

Szereg: »z żãłościã i przykrościã« (1): O pokoiu lepak y zgodzie dżiŝieyfzych obywatelów náfzych mowic niepotrzebã/ gdyż fie iey W. K. M. y w Rãdzie/ y w Poŝelfkim kole/ y ná Sãdziech z wielkã [...] żãłościã y przykrościã fwoiã náfluchãć y nápatrzyć vftãwicznie możelz *WujJud* a5. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*] ~

W przen (2) : Abowym dla ciebyem [*Boże*] wytrwãł pohãńbienie dziwne/ Twarz moię tãk záfloniły przykrości íprzeciwnie *LubPs* P6v; żełmy krefu dobiegli onęgo/ Ná którym zakład zawodu dawnęgo/ Płaca puftoty/ á nagrodã żłości/ Ciężar przykrości. *GrabowSet* N.

3. *To, co wywołuje nieprzyjemne doznania, to, co złęgo kogoś spotyka; molestia(-ae) Mqcz, Calep, JanStat, Cn; amara, mala, taedium, vis PolAnt; incommoditates Modrz; gravitas, sollicitudo Calep; dura Vulg; displicentiae JanStat; acerbitas, afflictatio, afflictio, asperitas, asperitudo Cn* (58) : Nicz tu Mnišku Fofky twoye Wíflak wies przikazanie moye Niemãł tam wýmyłłow zadnych Ani też przikrofczi zdradnich *RejKup* cc2, n5v; Zołnierz wiefz íákich záwždy vżywa przykrości/ Waży fie gãrdłã/ guzow/ y dziwnych trudnoŝci *RejWiz* 21; Bo będzie pámiétał wŝythki ony przykroŝci ktore go potykãły od

nas *BibRadz 1.Mach 10/5*; gdyż towarzysztwo iey [*mądrości*] niema w łobie żadney przykrości/ á łpolne życie znią nie wczyni smętku żadnego/ owłzem radość y wesele. *BudBib Sap 8/16*; Będziesz przyjmował w dom częstując pićciem niewdzięczniki/ á nád to nąsłuchasz się przykrości. *BudBib Eccli 29/30*; Dość przykrości ten nąsz łós iuz zawięra w łobie: Zalu mową przyczyniác nie przyłtoi tobie *ZawJeft 39*; *Calep 669b*; Zmiłuy się/ bom człek niefzczęściem łtrapiony/ A wiek moy w krotki czas bårzo ściśniony/ Więć iełt nápełnion roznością przykrości *GrabowSet T2v, E, I, K2*; Oto przyłzedł Pan [...]/ áby czynił ład przeciwko włzytkim/ y łtrofował włzytki niezbożniki/ ze włzytkich wczynkow ich niezbożnych ktore niezbożnie płodźili/ y ze włzytkich przykrości ktore mowili przeciw iemu niezbożni grzełznicy. *WujNT Iudae 15*; Niektóre przykrości álbo łpory między poddánemi nąszemi y łzláchcą w polowánium wczyniáią się ztąd/ iż niektórzy źwierz popędzony/ álbo płów cudzych brác się nie boiá/ áni włtydzą *SarnStat 672*.

przykrość czyja [= kogo dotycząca] (1): Ale Práwo nie może bez łprawiedliwości Być dobre y chwalebne/ krom ludzkiej przykrości. *KlonWor 66*.

W przeciwstawieniach: »przykrość (przykrości) ... miłość, wesele« (2): Lecz ty miałto tey miłóczy Czyniles wielkie przykroćczy. Panu łwemu y blyzniemu Niedufaiąc nigdy iemu. Bos zawzdy blyznego łwego Darles zawzdy czos mogł łniego. *RejKup g6*; Bo iáko ná wieki wiekow/ od włzelkiej trofki dułzney/ y boleści ćielełney/ y przykrości iákicy łwieckey/ wybráni Boży wolnemi będą: ták bez przełtánku/ y odmiány/ ná dułzy y ná ćiele/ wesełá włzelkiego/ obfićie/ y zgodnie pełni będą. *LatHar 681*.

W połączeniach szeregowych (4): A zás mamy to wiedzieć pewnie/ że w onym żywoćie do ktorego przez łmierć iáko przeze drzwi wchodzimy/ żadney trofki niebędzie/ żadney przykrości/ żadney złey odmiány. *KarnNap E2*; *LatHar 681*; GDźiekolwiek Zyd przez páńłtwá nąszé poiedźie/ żaden iemu trudnoći iákicy/ álbo przykrości/ álbo obćiążenia niech nie czyni *SarnStat 253*; Iż kiedy którzy łynowie ábo dźiówki Rodźice łwé [...] biliby/ ábo z domu y z imięnia ich wyganiáli/ álbo iákicy inné gwałty/ krzywdy y przykrości wielkie á znaczne/ y nieprzyłtoyné czynili/ tedy [...] *SarnStat 1159*.

Zwroty: »przykrości cierpieć« (1): Pytáli go niektorzy czemu wźdy o łobie komu z łwych káplánow niepowiedziál? rzekł: dla tego/ áby káždy przymułzony od Cefarzá bełpiecznie przyłsiąc mogł/ iż o mnie niewiedziál. Ták w tym nietylko łobie/ ále y dułzom ludzkim rádził: áby dla niego nikt przykrości niećierpiál. *SkarŻyw 392*.

»przykrość (przykrości) (u)czynić, zada(wa)ć, działać, stroić, wyrządzać; przykrości będą zadawane« [*w tym: komu (30)*] = *afflictare, opprimere, vim inferre PolAnt; incommoditatibus afficere Modrz; molestiam(-as) inferre; molestiae inferuntur JanStat [szyk zmienny] (25:2:1:1:1)*: Drudzy rozniewáwłły się nan łantzuchem go wglowę bili ij nogami kopali/ tak iłż w oné wielkie rocie/ nie był żádney ktoryby mu nie wczynił przykrości. *OpecŻyw 122v*; *RejPs 30, 52v*; *RejKup g6*; *GliczKsiqż O7v*; *LubPs F3, H4, P6v, I3*; Ale nie dziw iż im ták ty przykrości łtroiá/ Bo łą drudzy co ie więc by niechcieli poią. *RejWiz 73*; Ale niechay v ćiebie miełzka ná ktorym się mu mieyłcu podobác będzie/ w ktorymkolwiek miáłtećzku wáłzem/ á nie czynł mu przykrości. *BibRadz Deut 23/16, Ex 23/9, 2.Mach 8/32*; *BielKron 355*; *Quod sine molestia tua facere possis, Yelli k temu możelz łnádnie przyłć/ yełłi ćby tá rzecz przykrości którey nie zádáłá. Mqcz 343d*; *HistHel B2v*; *CzechRozm 76v*;

Wielkie niektorzi mężowie zwykli żonom łwem czynić przykrości: ktore o nie namniey nárzekác ábo się vfkárzác nieśmieią/ boiác się wietłznych trudności. *ModrzBaz* 32v; Węże y inne iádowite robaki modlitwą y mocą Chryftufową wypędził/ iłz mu przykrości żadney nie czyniły. *SkarŻyw* 167; Częłtokroć łkoro łpác począł/ łzátan go budził/ á mniemáiąc áby iulz świtáło/ cáłą go noc nieśpániem morzył: Cáłą pięć lat ná nogách ie⁸⁰ wnocy legał/ y obroćić mu fię prze wielki ciężar niedał. y inych mu wiele przjkrości czynił *SkarŻyw* 571, 453; iż Bog zołobná tho też między inłzymi rołkazanie dał/ [...] żeby Izraéłczycy/ pámiętáiąc ná to/ iż też łámi tułaki y przychodniámi w cudzey ziemi byli/ goście y przychodnie przymowáli: przykrości im nie wyrządzáli *CzechEp* 59; *ArtKanc* Q6v; Czynią wiele przykrości ludźóm łpokoynym łzalení/ którzy [...] rozumu pozbyli *KochPij* Cv; *LatHar* 29; [*kupcy*] którzy łą w poddáności náłzéy/ y zakonu/ niech włzędźie ná ziemiách y ná wodách będą przełpieczni y wolni: y żadne przykrości im ná potym niech nie będą zádawáne *SarnStat* 1098, 176, 253, 1113, 1159; *KlonWor* 23.

Wyrażenie: »ciężkie przykrości« (1): Téż żadná łtroná nie ma żadného áłbo żadnych [!] poddánych drugiéy łtrony w Páńłtwách chowác y ciérpieć: którzyby drugiéy łtronie poddány áłbo poddánému chcieli odpowédác/ áłbo odpowédáli/ łzkody czynili/ áłbo zdradzáli/ áłbo iákie iné ciężkie przykrości vczynili *SarnStat* 1113.

Szeregi: »niebeśpieczeństwo a przykrości« (1): Rzekł by ktho/ á wyęcby yuż dla nyebełpyczeńłtwá á przykrości yákich żaden nye myał łmyeć ná kápłáńłtwo. *GliczKsiąż* O7.

»niewczas i przykrość« (1): Omni molestia vacare, Być próżen włzelákiego niewczáfu y przikrości. *Mącz* 472a.

»niewola i przykrość« (1): ták fię rownię [!] z tym dzieie: ktoremu czárt v łercá iego bluzni y łprośnie mowi/ á on tym fię brzydzi/ vćiec chce/ nie może/ ani onego słuchánia zbyć może: nie tylko grzechu nie ma: ále zá on fráfunek o krzywdę Bożá/ wysługuie łobie łáfkę/ á niewolą onę y przykrość zpożytkiem zbáwiennym znośić może. *SkarŻyw* 294.

»przykrości a (abo) szkody« [*szyk 1:1*] (2): *GliczKsiąż* O7v; rácz odpuśćić grzechy/ y nam/ y nieprzyációłom/ nienawiłnikom/ y prześłádownikom náłzým. Pokaż łáfkę y tym/ ktorýmefmy y my kiedy łzkodę ábo przykrość iáką vczynili. *LatHar* 29.

»uciski i przykrości« (1): iż [...] częłtokroć obyvátele téyże ziemie rozmáitémi obyčzáymi bywáią vćiśnieni/ y vćiłki y przykrościámi trapieni [*oppressionibusque, et molestiis afficiuntur JanStat* 797] *SarnStat* 1054.

»złość i przykrość« (1): Czemuś mi Pánie vkazał złość y przykrość/ iż pátrzę ná łupiełtwá y niełpráwiedliwość? *SkarKaz* 3a.

Jako ostatni człón we współrzędny połączony wieloczłónowy: »i inne przykrości« (1): á gdyby przez kogo byli vtrapieni áłbo náieżdźáni ktorýmłkowiek łpołobem: tedy zá ich przy nas przełłtanie tákże od náiązdów/ gwałtów/ woien/ y innych przykrości ktorýchłkowiek bronić/ łczyćić rzeczą y łkutecznie o nie fię zákłádác [...] będąiemy powinni. *SarnStat* 1053.

W przen (3) : Abowiemes ty chodząc po rozłicznych drogách napięś fię wiele kroć wody rozłicznych przykrości *RejPs* 165v; Pánie [...] Rołpuść łwoie promienie/ W náłze łtráłzne cięmności/

Vlkrom nawálność pełną wŕzech przykrości/ By łpokoyne płynienie/ Wefołe/ drogi łwey/ miało łkończenie. *GrabowSet M4, G3v.*

4. Zjawisko przykre z natury (11) :

a. Gorzki smak; acerbitas, acerbitudo, acredo, acrimonia, acritudo, durus sapor Cn (1) : a łłedłfy ieden wziął hupkę/ ij napelnil ią otztu z żolcią/ oblożywłfy Izopem ij mirrą/ a to wczynil dlą wietłłé przykrości/ ij wlożywłfy na trcinę/ podal mu pitz. *OpecŻyw 149v.*

b. Gorącość, żar (2) :

Wyrażenie: »słoneczna przykrość« (1): I Ak ptałzek rozrzewniony/ Co łwoie doległości/ W krzu/ ná gálnące/ łłtkiem zálłoniony/ Od łłoneczney przykrości/ Spiewánim ćiefząc/ niechce odmienności: Ták w nocy/ we dnie ktemu/ Też płáczyć/ vtrapiony/ Zá me wyłłętki/ ćiefzkie łercu memu. *GrabowSet G2v.*

Przen (1) :

Wyrażenie: »przykrość ognia« (1): Bo ieflibyłmy dobrowolnie grzełlyfi/ po wzięćiu vznánia prawdy/ iużci nie iefł zoltáwioná offiárá zá grzechy/ ále nieiákne oczekáwanie łádu łtrálzliwie/ y przykrość ognia [*ignis aemulatio*]/ ktora ma pórzrec przeciwniki. *Leop Hebr 10/27.*

c. Dolegliwość fizyczna (8) :

α. Objaw chorobowy (2) :

Wyrażenie przyimkowe: »bez, krom przykrości« (1:1): W téy łławie/ y mniémánium/ przyłzedł ku łtárości/ Którá ón łnádnie nołł/ krom żadnéy przykrości. *KochTarn 78.*

~ *Jako ostatni człón we współrzędnym połączeniu wieloczłonowym:* »i bez ktorej przykrości« (1): Carere dolore, febri, molestia, Bez bolełci/ febrzy/ y którey przykrości być. *Mącz 38c.~*

β. Nudności, mdłoci, wymioty; malacia fastidium, nausea, nauseola Mącz (6) : Malacia fastidium, Przikrość która fie zwłáłzczá niewiáltóm Brzemiennym przigadza. *Mącz 205a;* Restringit nauseam haec herba, Odraża/ odbiya przikrość. *Mącz 422b, 242d.*

Zwrot: »zadáć [komu] przykrość« = *wywołać wymioty (1):* Movere mensam [*błędnie zam. nauseam*] Zádác komu przikrość/ brzydliwość. *Mącz 242d.*

Szereg: »przykrość, (a) brzydliwość« (3): radix nauseosa, Korzeń przikrość á brzydliwość porułzáyáci. *Mącz 242d;* Nauseola, Máła przikrość/ brzydliwość. *Mącz 242d, 242d.*

5. Nieprzyjazny, wrogi stosunek do kogoś; stomachus Mącz, Cn; acerbitas, austeritas Mącz; torvitas Calag; asperitas Calep; odium Cn (5) : Acerbitas, Gorłkość/ okrutność/ okrucieńłtwo przikrość. *Mącz 2b, 22a;* Scheutzligkeit. Przikrość. Sręłłość. Srogość. Torvitas. *Calag 413b;* Asperitas, cui opponitur lenitas – Ółtrołzcz, przikrołzcz. *Calep 103a.*

W połączeniu szeregowym (1): Stomachus, [...] Aliquando accipitur, Miáłto gniewu niechući y przikrości. *Mącz 420a.*

6. Cecha tego, co jest przykre [czego] (1) : Wyćilzkałz Sędzilłáwłki przykroćią łłow łwoich To ná mnie, że co memu milczeniu y wierze Podufano, żeby to było w táiemnicy, Odkryć ci to iułz włyłłtko y zwierzyć fię mułzę. *CiekPotr 10.*

II. Odnosi się do cech obiektywnych; o powierzchni (2) :

1. *Pochyłość, spadzistość, stromość; acclivitas Calep, Cn; arduitas, asperitas, clivulus, clivum, clivus, declivitas, devexitas, difficultas, proclive, proclivitas Cn [do czego] (1) : Acclivitas – Przikrośzcz do wchodzenia. Calep 14a.*

2. *Nierówność, wyboistość (1) :*

przykrość czego (1): Asperitas viarum, Ołtrość á przykrość dróg. Mącz [18]a.

[W przeciwstawieniu: »przykrość ... drogi rowne«: Wfzelki podwyfzłzony będzie/ á wfzelka gorá y pagorek vniżony/ á będą rowności w nierowność/ á przykrości drogámi rownymi [erunt ... aspera in vias planas Vulg Is 40/4]. GilPos 263v.]

Szereg: »ostrość a przykrość« (1): Mącz [18]a cf przykrość czego.

MP